

УДК 65.012.8

К.Г. Оксенюк

магістр

спеціальність: «Фінанси і кредит»

Університет економіки та права «КРОК»

Основные составные управления финансовой безопасностью предприятия

У статті розглянуто актуальні питання фінансової безпеки підприємств. Визначено фактори впливу на фінансову безпеку суб'єктів господарювання. Розглянуто складові загальної системи управління безпекою підприємства.

Ключові слова: фінансова безпека, фактори впливу на безпеку, складові фінансової безпеки підприємства.

К.Г. Оксенюк

магістр

специальности «Финансы и кредит»

Университет экономики и права «КРОК»

Основные составляющие управления финансовой безопасности предприятия

В статье рассмотрены актуальные вопросы финансовой безопасности предприятий. Определены факторы влияния на финансовую безопасность субъектов хозяйствования. Рассмотрены составляющие общей системы управления безопасностью предприятия.

Ключевые слова: финансовая безопасность, факторы влияния на безопасность, составляющие финансовой безопасности предприятия.

К.Н. Okseniuk

Master Degree Holder

Specialty: «Finance and Credit»

«KROK» University

Main components of enterprise financial security management

This article considers the current problems of enterprises financial security. The factors of influence on financial security of economic entities are defined. The components of general system of enterprise financial security management are considered.

Keywords: financial security, factors of influence on security, components of enterprise financial security.

Постановка проблеми

Фінансова безпека є однією з найважливіших умов забезпечення стійкого зростання будь-якого підприємства. Формування позитивних результатів фінансової діяльності підприємства залежать від існування ефективної системи фінансової безпеки, що може забезпечити надійний захист підприємства від загроз. Динаміка зовнішнього та внутрішнього середовища функціонування суб'єктів

господарювання, незалежно від форми власності, на сьогодні характеризується наявністю постійного ризику та загроз для останніх. Разом із підвищенням рівня ризиків підприємницької діяльності, виникає потреба у формуванні середовища фінансової безпеки та визначення основних факторів впливу на безпеку суб'єктів господарювання.

Сучасний період розвитку економіки потребує зміни підходів до дослідження фінансово-економічної безпеки, що пояснюється змінами, як у глобальному, так і локальному масштабах. Фінансова безпека є важливою складовою економічної безпеки підприємства, поряд з такими її складовими, як: інтелектуальна, кадрова, техніко-технологічна, інформаційна, політико-правова, екологічна, силова.

Фінансова безпека підприємства безпосередньо залежить від стану фінансової безпеки країни. Проте, на даний момент фінансова безпека України перебуває під загрозою, оскільки всі складові забезпечення фінансової безпеки знаходяться в незадовільному стані. Велика кількість внутрішніх та зовнішніх факторів створюють загрозу фінансовій безпеці України, а, отже, і фінансовій безпеці підприємств, як основних компонентів економіки держави.

Це визначає актуальність проблеми дослідження постійної зміни факторів середовища та розроблення заходів їх подолання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Проблемам забезпечення фінансово-економічної безпеки на рівні господарюючих суб'єктів присвячені праці таких дослідників, як: О. Ареф'єва [1], О. Білоус [2], О. Вакульчик [3], В. Грушко [5], І. Мойсеєнко [9], Т. Клименко [11], О. Бойкевич [12], О. Орлик [13], Л. Шемаєва [14].

Питання механізму забезпечення фінансової безпеки підприємств досліджуються у працях: В. Грушко [6], Загорельської [8], Мойсеєнко [9], Т. Васильців [12], В. Волошин [12], В. Каркавчука [12].

Проблемі фінансової безпеки суб'єктів господарювання значну увагу приділено у працях зарубіжних та вітчизняних науковців, таких як: Т. Кузенко [1], О. Вакульчик [3], Г. Аніловська [10], В. Геєць [15], О. Барановський [16], Дж. К. Ван Хорн [17].

Проаналізувавши наукову літературу, можна визначити основні характеристики фінансової безпеки суб'єкта господарювання та запропонувати наступне трактування: «фінансова безпека підприємства» – є складовою економічної безпеки підприємства, яка направлена на підтримання такого стану підприємства, за якого останнє здатне забезпечувати реалізацію своїх фінансових інтересів, місії та завдань достатніми обсягами фінансових ресурсів; а також ефективно та стабільно розвиватися.

В економічній теорії прийнято розглядати фінансову безпеку підприємства у таких аспектах: а) як одну із складових економічної безпеки; б) як самостійний об'єкт управління.

Невирішені раніше частини загальної проблеми

Фінансова безпека підприємства – це сукупність кількісних та якісних показників фінансового стану підприємства. Її можна визначити забезпеченням фінансової стійкості, ліквідності та платоспроможності підприємства; ефективністю використання наявних фінансових ресурсів; організацією внутрішньогосподарського контролю основних видів звичайної діяльності підприємства; аналізом можливих внутрішніх та зовнішніх загроз економічній безпеці та попередження збитків фінансової безпеки підприємства; якістю менеджменту суб'єкта господарювання.

Забезпечення стабільності функціонування підприємства та досягнення ним головних стратегічних цілей зумовлює останнє постійно дотримуватися фінансової безпеки.

Формулювання цілей статті

Мета статті полягає у виділенні основних складових управління фінансовою безпекою підприємства та визначення основних видів загроз фінансової безпеки підприємства.

Виклад основного матеріалу дослідження

Прийнято розглядати фінансову безпеку підприємства як систему, що надає змогу виявити потенційні загрози та ризики останньому, а також допоможе оперативно знайти ефективні шляхи протидії. У сукупності така система надає можливість суб'єктам господарювання розвиватися та гарантує їм стійкий фінансовий стан.

Зважаючи на це, задля забезпечення фінансової безпеки підприємства, необхідно постійно здійснювати аналіз середовища його функціонування та визначати фактори, які впливають на стан фінансової безпеки.

Загрози, що впливають на діяльність підприємства можна розділити на зовнішні (що не залежать від діяльності підприємства) та внутрішні (що безпосередньо впливають із діяльності підприємства); також загрози можуть бути вже існуючими та можливими. Під зовнішніми загрозами, що впливають на фінансову безпеку підприємства, належать: політичні, економічні, правові, ринкові, технічні, технологічні, географічні, соціально-культурні та міжнародні. До внутрішніх факторів впливу на систему фінансової безпеки суб'єктів господарювання належать: кадровий потенціал, засоби праці, інформаційне забезпечення прийняття рішень, системні фактори [8].

Отже, можна дійти висновку, що функціонування суб'єктів господарювання та формування їх фінансової безпеки повністю залежить від сукупності факторів зовнішнього і внутрішнього середовища, які впливають на систему фінансової безпеки (Табл.).

Таблиця

Сукупність факторів зовнішнього і внутрішнього середовища, які впливають на фінансову безпеку підприємств

Фінансова безпека підприємства	
Зовнішнє середовище (фактори)	Внутрішнє середовище (фактори)
економічні	власні помилки керівництва
ринкові	низький рівень технології організації виробництва
міжнародні	дефіцит оборотного капіталу
демографічні	зниження ефективності діяльності
політичні	нестача фінансових ресурсів
зміни в законодавстві	неефективний менеджмент

Джерело: [1, с. 99].

Визначення факторів впливу надає змогу підприємствам адаптуватися до постійної зміни середовища та здійснювати операційну діяльність в умовах конкуренції. Адаптація потребує здатності до розвитку, трансформації елементів господарської діяльності та системи управління в такому напрямку, який забезпечує фінансову безпеку.

Джерелами негативних впливів на фінансову безпеку підприємства можуть бути свідомі та несвідомі дії менеджменту підприємства і суб'єктів підприємництва (органи державної влади, контрагенти, конкуренти), а також збіг об'єктивних обставин (інновації, наукові відкриття, технологічні розробки, стан кон'юнктури ринку, форс-мажорні обставини). Рівень фінансової безпеки суб'єкта господарювання залежить від спроможності менеджменту уникнути можливих загроз і ліквідувати шкідливі наслідки окремих негативних складових зовнішнього і внутрішнього середовища.

Варто зазначити, що головною умовою фінансової безпеки підприємства є спроможність протистояти існуючим і виникаючим загрозам та небезпекам, що здатні заподіяти фінансової шкоди підприємству.

Загальну систему управління фінансовою безпекою підприємства формують такі підсистеми: управління, контролю, планування, аналізу та інформаційного забезпечення. Управління фінансовою безпекою входить до загальної системи управління безпекою підприємства, при цьому вона становить найважливішу його функціональну підсистему, яка забезпечує реалізацію управлінських рішень переважно в фінансовій сфері діяльності суб'єкта господарювання [3].

Під час оцінки фінансової безпеки, передусім, звертають увагу на зниження ліквідності, підвищення кредиторської й дебіторської заборгованості, а також зниження фінансової стабільності підприємства. Критерієм поділу загроз на існуючі або можливі виступає порогове значення того чи іншого індикатора, який характеризує певну загрозу. Індикаторами фінансової безпеки підприємства є порогові значення таких показників, як: коефіцієнта покриття, коефіцієнта автономії, рівня фінансового левериджу (коефіцієнт заборгованості), коефіцієнта забезпеченості відсотків до сплати, рентабельності активів, рентабельності власного капіталу, середньозваженої вартості капіталу, показника розвитку підприємства, показників диверсифікованості, темпів зростання прибутку, обсягу продажів, активів, співвідношення оборотності дебіторської і кредиторської заборгованості тощо [1].

Управління фінансовими ризиками – це елемент системи фінансової безпеки підприємства. Він включає в себе такі методи:

- усунення або запобігання ризику. Очевидно, що потрібно уникати ризику невиконання зобов'язань, неповернення кредиту та інше;
- зменшення несприятливого впливу тих чи інших факторів на результати виробництва і в цілому підприємницької діяльності;
- передача або переведення ризику шляхом його страхування;
- оволодіння ризиком. Це найбільш дієвий метод ризикового менеджменту, застосування якого доцільне і навіть необхідно, у тому разі, коли потенційні втрати незначні, і тоді робиться все можливе задля попередження або зниження шкоди від впливу непередбачених обставин.

Слід зауважити, що застосовуючи сучасні методи стратегічного управління, підприємства повинні змінювати існуючий фінансово-господарський механізм, розробляти та реалізовувати фінансову стратегію, за допомогою якої буде досягнута фінансова безпека підприємства. Загалом, існує п'ять можливих стратегій, які можуть бути використані для оптимізації рівня фінансових ризиків при побудові фінансової стратегії підприємства:

1) відмова від видів діяльності, які містять визначене джерело фінансового ризику;

2) прийняття відповідальності за ризик фінансової стратегії з гарантією повної компенсації втрат за рахунок власних джерел;

3) продаж і переукладання відповідальності за фінансовий ризик на інших осіб (зокрема страхові організації);

4) скорочення або попередження можливих негативних наслідків від фінансового ризику за допомогою попереджувальних заходів;

5) орієнтація діяльності на фінансовий ризик, тобто використання всіх видів ресурсів в одній сфері діяльності з метою отримання прибутку при високому рівні ризику [9, с. 3].

В основі забезпечення фінансової безпеки підприємства лежить концепція системного поєднання функцій контролю, планування, зворотного зв'язку та інформаційного забезпечення. Сутність контролінгу фінансової безпеки підприємства визначено як самоорганізовану систему, яка забезпечує інтеграцію, організацію і координацію всіх фаз управління фінансовою безпекою підприємства. Основними функціями контролінгу фінансової безпеки підприємства є: планування, інформаційне забезпечення, контроль, аналіз. У свою чергу, процес планування забезпечення фінансової безпеки включає: оцінку загроз економічній безпеці, що мають політико-правовий характер; оцінку поточного рівня забезпечення фінансової безпеки; оцінку ефективності запобігання можливій шкоді від негативних дій; планування комплексу заходів із забезпечення фінансової безпеки і розробку рекомендацій стосовно його реалізації; бюджетне планування практичної реалізації пропонованого комплексу заходів; планування корпоративних ресурсів; оперативну реалізацію запланованих дій у процесі здійснення суб'єктом господарювання фінансово-господарської діяльності.

До основних методів забезпечення фінансової безпеки підприємства слід віднести збір та обробку аналітичної інформації про досвід та заходи забезпечення безпеки зарубіжних підприємств; аналіз, постійний моніторинг та прогнозування умов, загроз, небезпек та індикаторів фінансової безпеки; розробку та запровадження необхідних заходів щодо підтримки фінансової безпеки на належному рівні.

Стратегічний аналіз використовується в процесі здійснення управління фінансовою безпекою підприємства з врахуванням пропозиції стосовно його поліпшення. Для здійснення стратегічного аналізу стану фінансової безпеки підприємства можна використовувати такі методи: SWOT-аналіз, PEST-аналіз, SNW-аналіз, аналіз розробки сценаріїв подій [2, с. 41]. Процес аналізу поточного рівня забезпечення фінансової складової економічної безпеки неможливий без інформаційного забезпечення, а саме: фінансової звітності, результатів роботи підприємства, конкурентного стану підприємства на ринку, а також ринку цінних паперів підприємства. Узагальнюючи вищенаведене, можна відзначити, що фінансова безпека підприємства – це такий фінансовий стан і подальша стратегія розвитку підприємства, за яких зменшуються ризики фінансових втрат.

Висновки

В умовах нестабільної економічної ситуації в країні виникають постійні зміни попиту і пропозиції, конкуренція між виробниками продукції, зміни цін тощо. Ці фактори впливають на стратегію і тактику розвитку підприємств, а також їх фінансовий стан. Для підтримання позицій на ринку товару, підприємства постійно повинні діагностувати стан внутрішнього та зовнішнього середовища, оцінювати рівень фінансової стійкості та планувати рівень фінансової безпеки. Типологія факторів впливу дає змогу виявити ризики і загрози, які виникають із зовнішнього та внутрішнього середовища функціонування, вчасно та ефективно на них реагувати, що, в свою чергу, гарантує фінансову безпеку суб'єкта господарювання. У цілому, сучасне підприємство повинно управляти фінансовими

ризиками, які виникають через різні дестабілізуючі чинники. Задля забезпечення фінансової безпеки на будь-якому підприємстві і можливості передбачення ризиків на ньому, повинна існувати система управління фінансовою безпекою цього підприємства в цілому.

Отже, на кожному підприємстві нагальним завданням є розробка дієвої стратегії розвитку фінансової безпеки, яка характеризується тісним взаємозв'язком і взаємозумовленістю її окремих складових. Тому, при прийнятті управлінських рішень потрібно враховувати цей взаємовплив одних факторів на інші.

Література

1. *Ареф'єва О. В.* Економічні основи формування фінансової складової економічної безпеки / О. В. Ареф'єва, Т. Б. Кузенко // Актуальні проблеми економіки. – №1(91). – 2009. – С. 98-103.
2. *Білоус О. В.* Сучасна світова фінансово-економічна криза як прояв тотальної кризи системи глобалізму / О. В. Білоус // Економічний часопис. – 2008. – № 21. – С. 3.
3. *Вакульчик О. Б.* Визначення зон економічного ризику на основі аналізу показників економічної безпеки підприємства / О. Б. Вакульчик, Д. С. Зубицький // Економіст. – 2009. – №8. – С. 41.
4. *Грушко В. І.* Первинне публічне розміщення акцій (ІРО): теорія і практика вітчизняних компаній : монографія / В. І. Грушко, О. Г. Чумаченко. // К. : Дорадо, 2009.
5. *Грушко В. І.* Системна модель аналізу фінансової стійкості комерційного банку / В. І. Грушко, Л. Ю. Петриченко // Фінанси України. – 2001.
6. *Грушко В. І.* Оптимізація структури кредитного портфеля комерційного банку / В. І. Грушко // Вісник Національного банку України. – 2014.
7. *Грушко В. І.* Вплив глобальних та інтеграційних процесів на розвиток інститутів фінансового ринку України / В. І. Грушко // Економічний вісник Донбасу. – 2009.
8. *Загорельська Т. Ю.* До проблеми формування системи управління фінансовою безпекою на підприємстві / Т. Ю. Загорельська // Вісник ДНУ. Серія В.: Економіка і право. – Вип. 2. – 2009. – С. 243-247.
9. *Мойсеєнко І. П.* Механізм управління фінансово-економічною безпекою підприємства / І. П. Мойсеєнко, О. О. Шолок // Науковий вісник НЛТУ України : збірник науково-технічних праць. – Львів. : РВВ НЛТУ України. – 2011. – Вип. 21.02. – С. 141-146.
10. *Аніловська Г. Я.* Зовнішні загрози діяльності підприємств в умовах конкурентно-ринкового середовища / Г. Я. Аніловська, Т. Я. Думич // Науковий вісник НЛТУ України. – 2013. – Вип. 23.1. – С. 177-182.
11. *Клименко Т. В.* Основні елементи механізму забезпечення фінансової безпеки суб'єктів господарювання / Т. В. Клименко // Вісник ЖДТУ. Серія: Економічні науки. – 2011. – № 4 (58). – С. 340-343.
12. *Васильців Т. Г.* Фінансово-економічна безпека підприємств України: стратегія та механізми забезпечення : монографія / [Т. Г. Васильців, В. І. Волошин, О. Р. Бойкевич, В. В. Каркачук] ; за ред. Т. Г. Васильців. – Львів. : Ліга-Прес, 2012. – 386 с.
13. *Орлик О. В.* Напрямки формування надійної системи економічної безпеки суб'єктів господарювання / О. В. Орлик // Соціально-економічні аспекти розвитку економіки та управління : міжнар. наук.-практ. конф., 16-17 січня 2014 р. : матеріали конф. – Дніпропетровськ : «ФОРМ Дробязко С. І.». – 2014. – С. 306-309.
14. *Шемаєва Л. Г.* Економічна безпека підприємств у стратегічній взаємодії з суб'єктами зовнішнього середовища /Л. Г. Шемаєва – К. : Вищий навчальний заклад Університет економіки та права «КРОК». – Київ, 2010. – 39 с.
15. *Гесць В. М.* Посткризові перспективи та проблеми розвитку економік України й Росії (макроекономічний спектр) / В. М. Гесць // Фінанси України, 2011. – № 2. – 2011. – С. 11-23.
16. *Барановський О. І.* Фінансова безпека в Україні (методологія оцінки та механізми забезпечення) / О. І. Барановський // – К. : Національний торговельно-економічний університет, 2004. – 759 с.
17. *Ван Хорн Дж. К.* Основи фінансового менеджменту / Дж. К. Ван Хорн, Дж. М. Вахович ; пер. з англ. – [12-е видання]. – М. : Вільямс, 2006. – 232 с.